

ONAYENA

Recorded in Okakwiyu January 2003. Three speakers.

Note: Contractions (like for example oshok'egumbo (= oshoka egumbo)) have not been indicated consistently throughout the text.

Moshilongo shino omukwaniilwa Ma/tina Kadhikwa, okwe shi /a/a...
momulongo..momulongo nambali, omvura ndjo ya /i omulongo nambali. 'Kwaniilwa
Ma/tina gadhikwa... ta /e/e sigo... omi/ongooo... ndatu no....ndatu nomugo-...sigo
omilongo... ndatu nomugoyi. 'Kwaniilwa Ma/tina gadhikwa sho a si tamu
lar'omukwani/wa Sheepo... momirongo... ne. 'Kwaniilwa Sheepo ta /e/e nee.
Sheepo shaNamene. Ta lere nee... sigo ovura ye ne ndjino sho a si. Ngashingeyi
inandi yi koneka oshoka omwa adhandje nee ombadhi/i/a. Tamu /e/wa
komukwani/wa... Ma/tina ga-ga-ga...Ma/tina ga... Ma/tina Shikoto. Ma/tina
gaShikoto okwa /ere mo ngaa owa/a oomvura ne. Ta zi mo. Tamu ya tamu ya erero...
lyomukwani/wa Pau- Paulus yErifas. Pau E/ifasa... ta /e/e mo ta si mo. Tamu ya
e/e/e... lyomukwaniilwa... Shuumba... shErifas. Shuumba shE/ifasa.. ta si mo, tamu
ya e/e/e... lyatateku/u... ngu e li mo ngashingeyi... Kauruma kElifas. Iyaa...
Ondonga oyo ngaa aaleli yawo ndjono. Otandi tsikire ko ishewe mpono ngiini?
Onda yi ko... momilongo ne nahamano. Momilongo ne nahamano... otwa li ngaa
hatu yi, hatu za/a okaho/o mpono pOndangwa. Sho nda za/a okaho/o... tatu londo
omakambamba. Sho twa /ondo omakambamba.. tage tu fa/a moshanda. Moshanda
mono omo iye hatu ka/a topo/e/wa... iilonga. Ngoye oto ka ronga nee kofarama
yontumba oto ka kanda. Ngoye oto ka ronga kofarama yontumba, oto ka litha oonzi.
Ngoye oto ka ronga kofarama yontumba, oto ka /onga mokombitha. Oto ka ronga nee
kondharate. Odha/ate ndjino oya /i hayi rongwa nee.. pwamwe omulongo nambali.
Niima/iwa kwa /i hatu kwata otwa /i hatu kwata... oosenda omi/ongo omugoyi...
komwedhi, ya sigo nee... ngee wa kwata omwedhi nga ndhono... hamano, hamano
omukwawo to ka kwata nando oranda. Opuwo ngoye oto zi ko, to ya keembo. Wa
man'ondharate. Ondando nee yomakambamba ngere otwi ifuti/e mwene.
Omakambamba oga /i haga futwa, haga futwa'/a... oosenda omi/ongo mbali...mbali..
mbali nantano, oosenda omi/ongo mba/i nantano momuntu, 'kulonda ombesa
omakambamba okukueta kegumbo. Iyaa iimaliwa ya /i hayi futwa mbyono. Ngee owe
yi futu to etwa pOndangwa mpa wa kuthi/we. To zi ko u li koompadhi ngweye
mwene, nokuya kegumbo lyayeni, owa zi ihe kuushimba ngawo. Ote tsiki/e ko?
...ka/a kuushimba otwa ka/a ko nuudhigu. Ngere owa rondo ehauto nando
okokomeho, nenge wa /ondo ehauto wu li mombaki, oh, onti/igane ngoka oto ke mu
pandura ngo. 'Shoka... ou na okuronda'ara kekwangana hono, ngere oku na ooshako
dhuusira otadhi sikili/wa, ihe ngoye ito isiki/e mo mothayi/a mo. Oto kara wu li
kombanda yadho to rokwa... oshoka ino yarurwa. Oyo ii/onga twa /i twa /ongithwa
nzo. Ngo oto zi ko nga, ngweye... owu shi kutya... sho wu li ngawo kolutu roye, owa
pew'owa/'o- okahema ke ri po, okakake, nokamburukweya okakake, okakotse
nokahema, oko nga wa zara nee ho. Ku na... iinima yokuigamena omvura, ku na
iinima igamena uuta/a/a. Owu /i owa/a ngaashi wu li, owa pewa ngaaka okahema
nokambu/ukweya. Oongaku koompadhi oho ka tete/wa omatayela go-..goshihauto,
taga ningwa nga kwa ngo e shi shi, ogo iye ho kala to lyatitha momamanya ngo.
Ngoye sho to ka za ko to /anda nga oongaku dhoye ndhika wu na oku/anda, ndhoka
/umwe owara nge/e oongaku to randa. Iinima oya /i yi na ombi/iha kaya li yi na

ondi/o. ‘Shoka... iinima oya /i hayi /andwa... ngele ohema wa /anda ohema yondilo... owa /anda ithiring’itano. Owa /anda ohema yondi/o. Ngere... ekumbatha.. wa randa lyondilo. Owa randa nga nee lyo-..lyo-randa yimwe. Ngashingeyi oranda, iithi/iga omulongo. Owa /anda oshima shondi/o ngaaka. Iyaa ondilo nayo... ombi/iha nayo oya /i ko, iimaliwa kaya li ko. Iikulya oto hala ngaa mbyono to halekwa yuusira... nomongwa. Siku limwe ngele opo muti/igane gumwe oha ningi nga a dhipaga ngawo...oka- onyama pethimbo lyimwe. Iye omathimbo agehe ito /i onyama. Owa pewa owa/a omongwa no... nuusila. Otwa /i nga tatu hupu ngaaka. Ethimbo... ndiya otwa /i nga hatu ti uulumentu omwene, iye okutu/a ohonde mombinzi. Otwa /i nuudhigu, ii/onga oya li iidhigu. Osho twa li tatu /ongo sho. Owa ha/a ishewe kombinga yashike ndi ku hook/o/e. Aaye. Momukunda muno hamo nda va/e/wa mu. Onda va/e/wa komikunda dhimwe dhi i/i. Onda va/elwa komukunda hagu ithanwa Onangombe. Tandii putukile momukunda... hagu ithanwa Oniimwandi. MOniimwandi omo nda putuki/e nokweenda omaushimba. Omutenya gwe iye aakwetu otwa ningi ngiini ngeyi. Omo nda putukire nokweenda uushimba, osigo... nda ningi omumati omunene omo nda hokanene. Sho nda hokanene mOniimwandi, tandi ya iye momukunda mu mOkakwiyu omo nda tunga ngaa eembo mu. Omo nda tunga eembo lyandje mu ndi li ngeyi. Te kal’ ihe megumbo lyandje nameme gwandje oye ngaa ngo, omuku/ukadhi gwandje oye ngaa tu li naye nga. Osigo otatu monene mo aanona yetu ye /i omugoyi. Iyaa... omo ngaa tu li mepya lyetu muno sigo tatu ya kokitha, yamwe ngashingeyi, yamwe oya...oya ninga ngaa omagumbo gawo, yamwe omo nga ye /i megumbo mu natango inaa hokana. Iya...osho twa kara momukunda mu sigo... ongashingeyi, ee.

Edhina lyandje.. Niitembu Hileni. Onda va/e/wa mOnayena, nomukunda Onayena negongaro Onayena. Ngayingeyi huno kOkakwiyu, onde ya ko nondjokana. Onde ya ko momi/ongo... ntano nantano. Onda hokanwa hu. Ethimbo ndiya lyona/e tatu hokanwa olya li edhigu ngaa, naandjo tatu putuka. Okwa /i ku na.. omaruhepo momarundu mono otatw’eende ondjira ondendeka. Kakwa /i ku na niihauto. Nge/e okanona koye takehama (=taka ehama) ohee (=onkee) tuu wa /a/a to ende sigo... oto ka adha oshipangero nuudhigu. Nena... omambesa oga ndja ka na moma/undu mo otatu mono iihumbato tatu humbatwa. Aanona yetu otaa /ongwa nawa oosiko/a. Omakwatho ogendjigendji oge ya po. Ngayingeyi otwa hepuruka, inatu fa kongu/ugonare ho twa zi. Shimwe ashik’ara omaputudho gongayingeyi ogo owa/a omadhigu aagundjuka, otaa putudhwa nuudhigu. Na/e aanona otaa vulika nawa nawa nawa momagumbo taa toke/wa momagumbo. Yo otaa yi humbata nawa... sigo otaa tege/e/e ya ze mo owa/a nge taa ka ninga omaambo, nge tatu ya /a/eke ya ninge oohango. Ngashingeyi otayiikuthire (=otaa ikuthire) ngaa yo yene, nando pwe ya uwanawa mbo werongo, nowiihumbatitho, tatu humbatwa ngashingeyi. Niipange/o ngayingeyi oya ndja kana popepi noosiko/a, oya ha/akanithwa nomaha/a nomaha/a. Otatu pandura ngaa epangero shono... talyi tu kwatha. Epange/o olye tu kwatha. Aanona osho owala oshoka ‘ara ye na omitse dha ha/a okukuta, otaa /ongwa nawa. E/ongo otali ende nawa. Natse otwe shi pandura aavali, shashi opwe ya erunduruko ewanawa lela lela lela, mepange/o. Noyendji aanona oye li taamba ko ngaa nawa. Otw’ii/iko/e/a mo ngaa yamwe, momaruvaro otw’ii/iko/e/a mo ngaa. Natu hu/i/e mpoka.

...ngeyi... omadhigu... oshoka uuyuni owa yonuka. Mona/e ngaashi aanona aagundjuka, kakwa li ku na oombotsotso. Kakwa li ku na omapiyagano ngashi...ge ri ko ngashingeyi. Omavundakano omanenenene. Aye onka/o yongayingeyi oyi ili.

Ngaye mwene onda va/e/wa klihongo. Te putuki/e mOniimwandi mo omo nda hokanenwa mo omo ndi ri sigo onena. Ayee ihandi enda enda ko naanaa ohandi yi ko ngaa, ndee ihandi enda enda ko naanaa. Mm. Eeno. Eeno. Onda nyengwa lela lela noku/i. Ay! Shono nasho tashi ete/e/e ng'iinima oyindji, yo oya huma ngaa komeho ngaashi uuyuni tuu humu komeho.

Ontaku ngee tandi yi dhungu ohe tul'omeya peziko. E tandi tu/'uusi/a moshu-moshuma. E te tura mo iye omeya omapyu. E te pilula. E tandi tura mo uusi/a wontaku... wongaya. Ontaku otayi ningi iye ontaku. Uunona e tuu nu ihe ontaku. Ontaku osho hayi dhungwa ngawo, yoshiwambo.

fardig